

PARTNEŘI

SOCIÁLNÍ EKONOMIKA

♣ NÁVRH STUDIJNÍHO PROGRAMU
pro vysoké školy
pro vyšší odborné školy

♣ NÁVRH VYUČOVACÍHO PŘEDMĚTU
pro střední školy (s maturitou)

♣ NÁVRH OBSAHU DOŠKOLENÍ
pro zaměstnance obcí a institucí

ORFEUS – realizátor projektu

OBSAH:

Důvodová zpráva	3
Obecná část	3
Popis stávajícího stavu.....	4
Specifická část	7
Závěrečná část.....	10
Studijní program pro vysoké školy:	11
Studijní program	11
Požadavky k zápočtu a ke zkoušce.....	11
Požadavky k zápočtu	11
Požadavky ke zkoušce	12
Anotace předmětu, cíl a charakteristika.....	12
Anotace předmětu	12
Cíl předmětu a charakteristika získaných dovedností:.....	12
Obsah kurzu pro vysokoškolské studium.....	13
(možná skladba – sylaby).....	13
Studijní program pro vyšší odborné školy	16
Studijní předmět	16
Obsah kurzu pro vyšší odborné školy	16
(možná skladba – sylaby).....	16
Výukový program pro střední školy.....	19
Výukový předmět.....	19
Obsah výuky pro střední školy	19
(možná skladba – sylaby).....	19
Výukový program pro doškolení.....	21
Výukový předmět.....	21
Obsah výuky pro doškolení.....	21
(možná skladba – sylaby).....	21
Přehled základní literatury.....	23

Důvodová zpráva

k návrhu opatření ve školství vedoucím ke zvýšení znalostí o sociální ekonomice a k její aplikaci do praxe

Obecná část

Sociální ekonomika patří dosud v naší zemi mezi koncepce, které jen velmi obtížně pronikají do běžného života, a to i v rovině pojmosloví. Za jistý počátek lze považovat uskutečnění mezinárodní konference o šíření sociální ekonomiky, konané v Praze ve dnech 24. – 25. října 2002, které bylo přítomno více než 600 účastníků všech zemí Evropské unie, zemí kandidátských a některých zemí Asie a Afriky. Těžiště spočívalo na představitelích sektoru sociální ekonomiky, především z řad různých družstevních asociací a federací. Silné bylo zastoupení nadací a neziskových organizací, dále byli přítomni představitelé podniků se spoluúčastí zaměstnanců (tzv. podniky participativní). Lze konstatovat, že zastoupeny byly všechny složky sektoru sociální ekonomiky. Silné zastoupení měla i akademická obec, protože konference se zúčastnili zástupci mnoha evropských univerzit, na kterých je problematika sociální ekonomiky teoreticky zpracovávána, vyučována a zkoumána.

Slavnostnímu zahájení konference byl přítomen předseda vlády ČR Vladimír Špidla, který přednesl úvodní referát, ve kterém se přihlásil k problematice ekonomiky a jménem vlády ČR přislíbil podporu procesu rozšiřování této formy podnikání. Ve svém vystoupení mj. zdůraznil, že česká vláda chce prolomit bariéru vnímání sociální ekonomiky, podpořit propagaci myšlenek na všech stupních státní správy a samosprávy a podpořit institucionalizaci sociální ekonomiky změnou naší legislativy. Uvedl rovněž, že vláda chce usnadnit uplatnění zdravotně nebo jinak sociálně znevýhodněných osob.

Druhým mezníkem lze označit přistoupení ČR do EU, a to proto, že tento záměr v duchu sociální ekonomiky se začal uplatňovat konkrétně až po vstupu ČR do EU, kdy jsme mohli vstupovat do projektů vyhlašovaných Evropskou unií.

S ohledem na naše dlouhodobé působení v oblasti nestátních neziskových organizací, znalosti problematiky pracovního uplatnění jednotlivých skupin na trhu práce i širšího společenského uplatnění jsme se cítili osloveni iniciativou společenství EQUAL jako součástí Evropské strategie zaměstnanosti. Její záměry se ztotožňují s našimi potřebami a cíli. Ze své praxe víme, že je značné množství lidí, kteří jsou ohroženi sociální exkluzí, řada je v tom již akutně či chronicky dotčena. Je evidentním faktem, že z jakéhokoliv důvodu téměř všichni

nemají dostatek zdrojů pro běžný život a ani nejsou schopni se z tohoto stavu sami vymanit. Kromě osobního strádání, které zdaleka nemusí být jenom materiální, strádají psychicky a tělesně. Do tohoto stavu jsou přivedeny i jejich rodiny, včetně dětí, na kterých se tento způsob života podepisuje. Stávají se novým rezervoárem ještě větších problémů, které se dostávají na bedra státní správy a samosprávy, nebo jsou někdy i neřešená, kumulují se a jsou pak zvýšenou hrozbou sociálního smíru, bezpečnosti a občanského soužití. Je žádoucí tento stav nejenom analyzovat, ale i navrhnout vhodná a účinná řešení. To bylo jedním z hlavních záměrů projektu Sociální ekonomika v ČR, kterou řešilo rozvojové partnerství HEFAISTOS.

Popis stávajícího stavu

V současné době je péče o osoby ohrožené sociální exkluzí řešena hlavně formou sociální záchranné sítě – sociálními dávkami a podporou různého typu. Jistě je to potřebné, nikdo to nezpochybňuje, ale není to systém, který by napomáhal výraznou měrou k tomu, aby se osoba, která se, snad ani ne v této situaci, ale v tomto stavu ocitla, z tohoto stavu dostala ven, aby dospěla k sociální inkluzi. Je zájmem, aby se osoby (cílové skupiny¹) dostali na úroveň, kdy nebudou potřebovat tyto dávky. V běžném hospodářském prostředí je to možné pouze výjimečně. Samostatně nemá prostředky na založení podniku jakéhokoliv typu, ani na bázi OSVČ. Proto se hledají cesty, které by to umožnily, jaksi již ze své podstaty. Tomu účelu má sloužit právě „sociální ekonomika“.

Při řešení tohoto úkolu jsme nenašli v žádném materiálu, ani na internetu, ale ani u zahraničních partnerů širší, vyčerpávající definice sociální ekonomiky. Jenom v několika málo materiálech, například od SČMVD – (materiál CECOP Brusel 2001), byly uvedeny základní znaky sociálního družstva – podniku (definované principy), konkrétně: Zákaz rozdělování zisku (zásada nerozdělování), Demokracie a/nebo účast na podnikání, Přednost kolektivismu / vytváření zisku pro kolektiv (pozitivní externalita), Ochrana poživatelů výhod.

-
- ¹ dlouhodobě nezaměstnaní občané, kteří jsou již chronicky neumístění, kde selhala pomoc úřadů práce,
 - občané se zdravotním (mentálním, tělesným nebo smyslovým) postižením, duševně nemocní,
 - lidé předdůchodového věku,
 - lidé s nízkým vzděláním,
 - lidé bez běžného sociálního a rovněž rodinného zázemí např.
 - po návratu z výkonu trestu, z psychiatrické léčebny,
 - po dlouhodobé nemoci,
 - bezdomovci,
 - mladiství z dětských domovů a výchovných ústavů,
 - etnické menšiny,
 - matky s malými dětmi,
 - mladí lidé, kteří nemají zajištěnou ani práci, ani bydlení,
 - noví absolventi škol bez praxe,
 - lidé z venkova i měst, které nízké příjmy směřují do chronické chudoby,
 - přistěhovalci nebo uprchlíci.

Obecné popisy jsou i v řadě dalších materiálů, ale chybí konkrétní definice². Proto jsme přesvědčeni, že naše výstupy – postuláty sociální ekonomiky – napomohou při hledání jednotného, co nejvíce výstižného pojmu.

Rozvoj sociálního podnikání v České republice bohužel dosud brzdí mnohé překážky. Již myšlenka o existenci podnikající "dobročinné" organizace je pro určitou část veřejnosti, v některých případech i samotných NNO, přetrvávající tabu - zastávají názor, na první pohled logický, že neziskové organizace by neměly vytvářet zisk. Organizace, které mají k sociálnímu podnikání opačný postoj a uvědomují si jeho potenciál, pak v našich podmínkách postrádají potřebné znalosti, počáteční kapitál a taktéž odvalu. Po zkušenostech z pilotních projektů, ale nejenom našich zkušeností se ukazuje že, v českém – nejenom neziskovém sektoru - dosud panuje pro sociální podnikání poměrně nepříznivé prostředí. Není dost příležitostí pro "podnikatelské" vzdělávání, které by bylo koncipováno přímo pro neziskové organizace. Přitom zaměstnanci NNO mívají zpravidla pouze základní ekonomické a manažerské znalosti. Ale ještě hůře, to samé, ba v oblasti manažerských zkušeností ještě více, je nepříznivá situace v prostředí, kde tyto věci jsou v kompetenci řešit – tj. na obcích, ať je to v rovině volených funkcionářů, kteří mají povinnost péče o své občany, ale zejména v rovině výkonných pracovníků, úředníků, kteří mají kompetence, ale nemají tuto oblast (ekonomiky a práva) zažitou a pak je jednodušší „vyplatit dávky“, než hledat jiné cesty. Zde platí o podání ryby a naučení ryby lovit. To je důležitý systémový přístup ke zlepšení stavu v této oblasti.

Je potřeba zmínit, že existuje jen málo úspěšných příkladů sociálního podnikání, a tudíž málo praktických zkušeností specifických pro středoevropské prostředí, které by mohly posloužit jako vodítko. Máme zkušenosti od zahraničních partnerů ze Španělska i Itálie, které se dají aplikovat na některé naše podmínky, ale ty jsou použitelné na jednotlivé druhy sociálních podniků ad hoc – ve smyslu sociálních podniků, ale již méně v oblasti připravenosti lidských zdrojů k výkonů funkcí na úrovni obcí, samosprávy a státní správy. Je to dáno rozdílným historickým vývojem. Přesto ale jejich „úředníci“ jsou – po našich zkušenostech – více připraveni, a to by mělo být dostatečným impulzem pro nápravu tohoto stavu u nás. Vzdělání je základ.

Příklady, které máme dosud k dispozici jsou "příkladné" většinou pouze z jednoho úhlu pohledu. Jsou to mnohdy velmi hezké příběhy, jsou bezesporu sociální, ale jejich ekonomická stránka, a tím pádem i dlouhodobá udržitelnost, je přinejmenším diskutabilní.

² Jedna z nejposlednějších variant definice sociální ekonomiky zní: „Soubor soukromých, formálně organizovaných podniků s autonomním rozhodováním a svobodným členstvím zřízených k naplňování potřeb jejich členů prostřednictvím trhu pomocí výroby zboží a poskytování služeb, pojištění a financí, ve kterých není rozhodování a jakékoli rozdělování zisku nebo přebytků mezi členy přímo vázáno na kapitál nebo příspěvky jednotlivých členů, z nichž každý má jeden hlas. Sociální ekonomika rovněž zahrnuje soukromé formálně organizované organizace s autonomním rozhodováním a svobodným členstvím, které poskytují netržní služby pro domácnosti a jejichž případné přebytky si nemohou přivlastňovat hospodářské subjekty, které je zřizují, ovládají nebo financují.“

Dalším problémem jsou jako obvykle peníze. Pokud organizace nemá dostatek vlastních finančních prostředků na počáteční investice nebo později na rozšíření svého podnikání, jen stěží je získá - běžné komerční úvěry jsou pro většinu NNO těžko dostupné. Jistým řešením by byl speciální Fond na podporu sociální ekonomiky. Tento návrh rovněž připravujeme do výstupů z projektu v rámci legislativních opatření. I zde je ale potřebné co nejširší povědomí společnosti o sociální ekonomice, aby byla uvědomělá vstřícnost, a tomu opět může napomoci jistá míra „vzdělání“ v oblasti sociální ekonomiky.

Specifická část

Sociální ekonomika spočívá v činnosti a součinnosti organizací jak veřejných, tak soukromých (neziskových i ziskových), které zajišťují sociální začlenění obyvatel, vytvářejí nová pracovní místa, rozvíjejí dovednosti, znalosti a pracovní návyky marginalizovaných skupin. Tuto funkci jako celek plní především tzv. komunitní sektor, kam vedle místních neziskových organizací patří i místní malé a střední podniky, místní organizace služeb, živnostníci apod.

Snad nejdůležitější úlohu v sociální ekonomice mají orgány místní a regionální samosprávy. Jedná se tedy o určitý komplex tvořený sociálními službami, výdělečnými aktivitami, tvorbou pracovních míst (i pro marginalizované skupiny osob) se zásadním podílem místních a regionálních samospráv.

Pro fungování sociální ekonomiky a rozvoj systému je potřeba mít odborníky, kteří danou problematiku budou ovládat. Z tohoto hlediska je nezbytné upravit, doplnit, restrukturalizovat odpovídající část školství, které tyto poznatky bude vkládat do studentů, aby ti je následně efektivně mohli uplatnit v práci na místech, pro která jsou školeni, ale i v širším kontextu vzdělanosti občanské společnosti.

Návrh studijního programu je členěn do čtyř úrovní:

- pro vysokoškolské studium
 - je koncipován tak, aby byl uskutečněn v rozsahu minimálně jednoho semestru.
 - u škol, které jsou ekonomicky zaměřené, se předpokládá úprava tématiky a rozsahu hodin dle ostatních předmětů tak, aby problematika sociální ekonomiky byla jasně studenty pochopena ve svých odlišnostech a nesuploval se obsah jiných odborných předmětů, které se probírají třeba i ve větší hloubce.
 - u ostatních škol, kterých je většina, tento navrhovaný rozsah jak po obsahové, tak po hodinové stránce zajišťuje dostatečně vysokoškolský rozhled, včetně schopností dále tyto znalosti a pohledy rozvíjet.
 - nezbytným zařazením je absolvování stáže na úrovni obce nebo u NNO, které se zabývají pomoci cílovým skupinám v oblasti zaměstnávání.

Jeho absolventi by měli být schopni oblast sociální ekonomiky pokrýt odborně jak po stránce teoretické, tak zejména i uplatněním v praxi na vedoucích místech v úřadech a institucích v celém komplexu – od práce s klientem (příslušníkem

cílové skupiny), přes jednání s dalšími úřady státní správy a samosprávy, s institucemi typu hospodářských komor, asociací, jednotlivých zaměstnavatelů, vedení konzultací s experty, NNO a dalšími.

- pro studium na vyšších odborných školách
 - je koncipován v určitém počtu hodin, který je nezbytný pro pochopení souvislostí sociální ekonomiky a pro získání potřebných dovedností. Podle možností té které školy lze jej rozšířit
 - byl brán v potaz aspekt toho, že tyto školy v limitním množství časového fondu připravují odborníky, kteří jsou většinou na základních místech působení ve státní správě a samosprávě, rovněž tak na mnoha základních místech v institucích a dalších podnicích, jsou v mnohém osobami samostatně výdělečně činnými (OSVČ) a též jako jednatelé výrobních a obchodních společností. Tudíž se nachází většinou v první linii styku s cílovými skupinami a měly by být schopni zejména praktického využití.
 - nezbytným zařízením je absolvování stáže na úrovni obce nebo u NNO, které se zabývají pomoci cílovým skupinám v oblasti zaměstnávání.

Jeho absolventi získají základní znalosti, které umožní vykonávat odbornou práci s cílovými skupinami na úrovni obcí a vést jednání s dalšími úřady státní správy a samosprávy, s institucemi typu hospodářských komor, asociací, jednotlivých zaměstnavatelů, vedení konzultací s experty, NNO a dalšími.

- pro studium na středních školách (s maturitou)
 - je koncipován v minimálním počtu hodin tak, aby absolventi po absolvování školy měli základní přehled o této oblasti i pro případ, že nebudou dále absolvovat vyšší typy škol, které by jim tento obzor dále rozšířily.
 - svou charakteristikou jej lze zařadit mezi společensko vědní předměty, přičemž obsahuje řadu poznatků z jiných oborů a ve své provázanosti umožňuje i praktické využití po ukončení střední školy.
 - vzhledem k počtu absolventů procházejících středními školami, je to současně cesta k zajištění obecného povědomí do široké občanské společnosti, aniž nahrazuje tato výuka tzv. „občanskou nauku“.a ani se jí netýká.

Jeho absolventi mají základní přehled o sociální ekonomice.

- pro doškolení stávajících zaměstnanců

- je koncipován formou krátkodobého kurzu tak, aby obsáhl jak teoretickou základnu, tak praktickou přípravu-
- vychází se z toho, že stávající zaměstnanci na úrovni obcí, ve státní správě a samosprávě a u dalších institucí, kteří mají v náplni právě i práci s cílovými skupinami, většinou již mají základní zkušenosti s nimi
- bere se jako skutečnost, že v naprosté většině pracují na bázi, která neodpovídá novým požadavkům a možnostem, založeným na fenoménu sociální ekonomiky. V mnohém buď suplují úřady práce nebo nejsou schopni jiné aktivní pomoci cílovým skupinám k dosažení sociální inkluze.

Jeho absolventi budou schopni ihned po jeho absolvování nových přístupů ve své práci, alespoň na základní úrovni, do doby než budou přicházet noví zaměstnanci s absolvováním vyšších typů škol. Tím se alespoň zčásti v našich podmínkách naplní záměr EU.

Zavedení návrhu do výuky výše uvedených škol bude podporou i pro další legislativní a systémové opory, jako například:

- jak vytvářet a jaké podmínky pro nastartování sociálního podnikání a jak zajistit jeho dlouhodobé fungování na té nejzákladnější úrovni, tj. jednotlivce a obce
- jak úspěšně rozvinout partnerství s místními úřady, školami, univerzitami, existujícími NNO apod. a dalšími rozmanitými partnery na úrovni zejména obcí
- jak zajistit financování, řízení, kontrolní, metodické, poradenské a jiné mechanismy, aby nebrzdily jeho rozvoj, ale naopak
- jak zapojit do procesu širokou veřejnost apod.

Závěrečná část

Výše uvedené návrhy vychází z řady poznatků všech, kteří se na projektu HEFAISTOS podíleli, zejména po odborné stránce:

JUDr. Miroslav Mitlohner CSc., vedoucí katedry sociální práce a sociální politiky Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové, jako vedoucí týmu,

dále Mgr. Zuzana Truhlářová, tajemník katedry sociální práce a sociální politiky Pedagogické fakulty University Hradec Králové, PhDr. Vivienne Soyková, Ing. Alena Kroupová, vedoucí Centra výchovy k lidským právům Univerzity Karlovi, Praha, PhDr. Oldřich Čepelka, předseda o.s. OMEGA, Liberec, Michal Krejča, Vysoká škola veřejné správy a mezinárodních vztahů, Praha, Doc.ing. Olga Poláková CSc., Vysoká škola veřejné správy a mezinárodních vztahů, Praha, Ing. Emil Fedoš a další.

V rámci přípravy, realizace a hodnocení pilotních projektů se podíleli:

Hana Rabenhauptová, místostarostka, Město Prachatice, Mgr. Miloš Havlík, ředitel, FOKUS Vysočina, Havlíčkův Brod, Mgr. Zdeněk Leznar, ředitel, Centrum sociálních služeb o.p.s., Vyškov, Mgr. Anna Benešová, kvestor Vysoké školy veřejné správy a mezinárodních vztahů, Praha, Mgr. Jiří Svoboda DESS, ředitel kanceláře CECOP-EST, Svaz českých a moravských výrobních družstev, Praha, Ing. Karel Rychtář, ředitel odboru, Svaz českých a moravských výrobních družstev, Praha, Dr. Peter Lipták, předseda, Obec slovakov v ČR, Praha, Gabriela Krupičková, vedoucí oddělení prevence a sociálních věcí MÚ Liberec, Ing. Michal Medek, ředitel, Spolkový dům Mariany Berlové, Město Bruntál, František Ďuriček, odborný referent o.s. ORFEUS, organizační manager projektu, Praha, Ing. Vladimír Valach, o.s. ORFEUS, finanční manager projektu, Praha, Dr. Josef Vanický, zástupce ředitele ORFEUS, realizační manager projektu, Praha a další.

Zkušeností ukazují na potřebu komplexního zavedení předmětu sociální ekonomika do výuky na vysokých školách a vyšších odborných školách k zajištění realizace nových možností v oblasti předcházení a uskutečňování opatření vedoucích k sociální inkluzí. Pro zajištění širokého povědomí ohledně fenoménu sociální ekonomiky se ukazuje potřebným zavést i výuku na středních školách.

Pro zajištění bezodkladného řešení osob ohrožených sociální exkluzí zajistit krátkodobé kurzy odpovědných pracovníků státní správy a zejména z úrovně obcí. Jejich finanční zajištění řešit z úrovně státu, s možností využití fondů EU.

Ing. Jozef SLOBODNÍK

Studijní program pro vysoké školy:

Studijní program

Sociální ekonomika a sociální práce s osobami ohroženými sociální exkluzí

Obor: Sociální práce

Studium: Bakalářské a/nebo Magisterské kombinované studium

Kreditové hodnocení kursu: Dle uvážení školy

Garant kursu: Vysokoškolský profesor/ka

Rozsah

přednášek:	2 / 3 hodiny týdně (Bc / Mgr)
seminářů:	2 / 3 hodiny týdně (Bc / Mgr)
odborné praxe:	2 týdny (obec a/nebo NNO) (Bc i Mgr)

Obsahové zaměření individuální přípravy :

- příprava na diskusní semináře
- vyhledání a studium příslušných právních předpisů z ekonomické a sociální oblasti
- dosažení schopnosti práce s právní normou
- studium doporučené literatury
- dosažení schopnosti řešit modelové situace
- absolvování odborné praxe
- příprava na zkoušku

Způsob ukončení kursu : zápočet a ústní zkouška

Požadavky k zápočtu a ke zkoušce

Požadavky k zápočtu

- aktivní účast v seminárních diskusích
- schopnost práce s právní normou, včetně její interpretace
- aplikace právní normy v modelové situaci

Požadavky ke zkoušce

- započít za práci v semináři
- potvrzení o absolvování odborné praxe
- zvládnutí teoretických východisek
- hlubší znalost problematiky
- výklad právní normy v širších ekonomických souvislostech
- praktická aplikace právní normy

Anotace předmětu, cíl a charakteristika

Anotace předmětu

1. Seznámit studenty se základními ekonomickými pojmy a ekonomickým stylem myšlení v rovině obecné ekonomie, se základními principy práva, upravujícího ekonomickou oblast, jeho vnitřní strukturou, formami a metodami jeho aplikace.
2. Seznámit studenty s principy na kterých je sociální ekonomika v praxi budována a realizována.
3. Seznámit studenty s teoretickými znalostmi z oblasti psychologie, pedagogiky, sociologie, práva, sociální politiky a metod sociální práce.
4. Získání praktických dovedností v práci s jednotlivcem, skupinou a komunitou. Součástí studia je i odborná praxe studentů.

Cíl předmětu a charakteristika získaných dovedností:

1. Naučit se chápat a analyzovat hospodářské a sociální procesy ve společnosti, získat přehled i mikroekonomice a makroekonomice a to vše v souvislosti se sociální problematikou, chápanou z pohledu sociální práce se zřetelem na cílové skupiny ohrožené sociální exkluzí.
2. Důkladně seznámit studenty s principy sociální ekonomiky a jejich realizace v České republice a v Evropské Unii a připravit je pro terénní práci v této oblasti.
3. Umět poskytnout odbornou pomoc při realizaci podniků, dílen a dalších forem podnikání v rámci sociální ekonomiky jako formě sociální inkluze, zejména z úrovně zaměstnanců státní správy, samosprávy s důrazem na pověřených obcí 3. typu a z úrovně nestátní neziskové organizace, kteří s ohroženými cílovými skupinami přichází do styku.

Obsah kurzu pro vysokoškolské studium

(možná skladba – sylaby)

1. Ekonomie a základní ekonomické pojmy
 - a. Národní hospodářství a jeho modely,
 - b. Pochopení soukromých a veřejných statků,
 - c. trh a tržní mechanismus a solidarita
 - d. Právo v ekonomice.

2. Sociální stát
 - a. Silné a slabé stránky sociálního státu
 - b. Občanské iniciativy v demokratickém státě a úloha občanského sektoru
 - c. Veřejný sektor a jeho reforma
 - d. Evropská unie a její politika.

3. Sociální ekonomika a občanský sektor
 - a. Charakter sociální ekonomiky, třetí sektor,
 - b. Skupiny ohrožené sociální exkluzí
 - c. Základní principy (postuláty) sociální ekonomiky

4. Veřejné služby
 - a. Distribuce a redistribuce, ekonomika monetární a nemonetární
 - b. Veřejné finance, veřejná správa a reformy
 - c. Veřejné služby, jejich ceny a náklady, poskytovatelé.

5. Územně správní celky a územní samospráva a jejich odpovědnost, právní rámec
 - a. Státní správa a samospráva, přenesená působnost, zdroje financování a obecní rozpočty
 - b. Obec jako hospodář a podnikatel ve vztahu k sociální ekonomice, možnosti , odpovědnost za „své“ občany, komunální ekonomika
 - c. Zajišťování kvality a efektivity veřejné správy, veřejná kontrola.

6. Neziskové organizace občanského sektoru a jejich vztah k sociální ekonomice, právní rámec
 - a. Důvod vzniku a zvláštnosti zájmových sdružení osob, majetku a území, prospěšnost, vzájemná podpora a pomoc

- b. pojem neziskovosti a typy neziskových organizací občanského sektoru
7. Ekonomika a financování subjektů občanského sektoru
- a. struktura zdrojů financování
 - b. úloha komunit.
8. Podpora rozvoje sociální ekonomiky z úrovně obcí
- a. investice do neziskového sektoru, alternativy
 - b. financování z veřejných zdrojů a veřejné zakázky
 - c. veřejná kontrola
 - d. Právní prostředí.
9. Základy personalistiky v praxi
- a. personalistika obecně a její vývoj
 - b. způsoby hledání uplatnění nezaměstnaných v rámci regionu
 - c. výběr kvalifikovaných zaměstnanců na stálý pracovní poměr i na časově omezené projekty
 - d. výběr a evaluace potenciálních partnerských firem
 - e. návrhy motivačních plánů
 - f. správa personálních agend klientů
 - g. právní prostředí.
10. Základy znalostí zakládání živností a firem
- a. druhy živností
 - b. zakládání společností
 - i. OSVČ – jeden zaměstnanec
 - ii. ostatní - návrh optimální právní formy společnosti
 - iii. vypracování zakladatelských a dalších korporálních listin
 - iv. spolupráce s notářskou kanceláří
 - v. zajištění zápisu do obchodního rejstříku příslušného soudu
 - vi. právní a daňové poradenství
 - vii. registrace k příslušným daním na příslušném finančním úřadě
 - viii. registrace organizace na správě sociální zabezpečení a zdravotních pojišťovnách
 - ix. zavedení vhodného účetního systému
 - c. zakládání „podniku“ na bázi sociální ekonomiky – odlišnosti
 - d. nakládání se ziskem

- e. rušení (likvidace) společnosti

11. Aktuální problematika

- a. v ČR
- b. v EU
- c. opakování a testy.

Studijní program pro vyšší odborné školy

Studijní předmět

Sociální ekonomika a sociální práce s osobami ohroženými sociální exkluzí

Doporučené zařazení předmětu:

- na typech vyšších odborných škol, které předpokládají, že jejich absolventi mohou působit a být zaměstnání na úřadech státní správy a samosprávy
- nebo v institucích, které mají vztah k trhu práce, zaměstnávání a rovněž ve vztahu k uvedeným skutečnostem v rámci EU.

Rozsah

Přednášek (doporučeno min.)	48 hodin
seminářů (jejich obdoby):	6 hodin
doporučená odborné praxe: 1 týden (obec a/nebo NNO)	

Obsah kurzu pro vyšší odborné školy

(možná skladba – sylaby)

1. Ekonomie a základní ekonomické pojmy
 - a. Národní hospodářství a jeho modely,
 - b. Pochopení soukromých a veřejných statků,
 - c. trh a tržní mechanismus a solidarita

2. Sociální stát
 - a. Silné a slabé stránky sociálního státu
 - b. Občanské iniciativy v demokratickém státě a úloha občanského sektoru
 - c. Evropská unie a její politika.

3. Sociální ekonomika a občanský sektor
 - a. Charakter sociální ekonomiky, třetí sektor,
 - b. Skupiny ohrožené sociální exkluzí
 - c. Základní principy (postuláty) sociální ekonomiky

4. Veřejné služby
 - a. Veřejné služby, jejich ceny a náklady, poskytovatelé.
5. Územně správní celky a územní samospráva a jejich odpovědnost, právní rámec
 - a. Státní správa a samospráva, přenesená působnost, zdroje financování a obecní rozpočty
 - b. Obec jako hospodář a podnikatel ve vztahu k sociální ekonomice, možnosti , odpovědnost za „své“ občany, komunální ekonomika
6. Neziskové organizace občanského sektoru a jejich vztah k sociální ekonomice, právní rámec
 - a. Důvod vzniku a zvláštnosti zájmových sdružení osob, majetku a území, prospěšnost, vzájemná podpora a pomoc
 - b. pojem neziskovosti a typy neziskových organizací občanského sektoru
7. Ekonomika a financování subjektů občanského sektoru
 - a. struktura zdrojů financování
 - b. úloha komunit.
8. Podpora rozvoje sociální ekonomiky z úrovně obcí
 - a. investice do neziskového sektoru, alternativy
 - b. financování z veřejných zdrojů a veřejné zakázky
9. Základy personalistiky v praxi
 - a. personalistika obecně a její vývoj
 - b. způsoby hledání uplatnění nezaměstnaných v rámci regionu
 - c. výběr kvalifikovaných zaměstnanců na stálý pracovní poměr i na časově omezené projekty
 - d. právní prostředí.
10. Základy znalostí zakládání živností a firem
 - a. druhy živností
 - b. zakládání společností
 - i. OSVČ – jeden zaměstnanec
 - ii. ostatní - návrh optimální právní formy společnosti
 - c. zakládání „podniku“ na bázi sociální ekonomiky – odlišnosti
 - d. rušení (likvidace) společnosti

11. Aktuální problematika

- a. v ČR
- b. v EU
- c. opakování a testy.

Výukový program pro střední školy

Výukový předmět

Sociální ekonomika a sociální práce s osobami ohroženými sociální exkluzí

Doporučené zařazení předmětu:

- na typech středních škol a gymnázií, které předpokládají, že jejich absolventi mohou působit a být zaměstnání na úřadech státní správy a samosprávy
- nebo v institucích, které mají vztah k trhu práce, zaměstnávání a rovněž ve vztahu k uvedeným skutečnostem v rámci EU.

Rozsah

vyučovacích hodin (doporučeno min.) 18 hodin

Obsah výuky pro střední školy

(možná skladba – sylaby)

1. Ekonomie a základní ekonomické pojmy
 - a. Národní hospodářství a jeho modely,
 - b. Pochopení soukromých a veřejných statků,
 - c. trh a tržní mechanismus a solidarita

2. Sociální stát
 - a. Silné a slabé stránky sociálního státu
 - b. Evropská unie a její politika.

3. Sociální ekonomika a občanský sektor
 - a. Charakter sociální ekonomiky, třetí sektor,
 - b. Skupiny ohrožené sociální exkluzí
 - c. Základní principy (postuláty) sociální ekonomiky

4. Veřejné služby
 - a. Veřejné služby, jejich ceny a náklady, poskytovatelé.

5. Územně správní celky a územní samospráva a jejich odpovědnost, právní rámec
 - a. Obec jako hospodář a podnikatel ve vztahu k sociální ekonomice, možnosti , odpovědnost za „své“ občany,
 - b. komunální ekonomika

6. Neziskové organizace občanského sektoru a jejich vztah k sociální ekonomice, právní rámec
 - a. Důvod vzniku a zvláštnosti zájmových sdružení osob, majetku a území, prospěšnost, vzájemná podpora a pomoc
 - b. pojem neziskovosti a typy neziskových organizací občanského sektoru

7. Podpora rozvoje sociální ekonomiky z úrovně obcí
 - a. investice do neziskového sektoru, alternativy
 - b. financování z veřejných zdrojů a veřejné zakázky

8. Základy personalistiky v praxi
 - a. personalistika obecně a její vývoj
 - b. způsoby hledání uplatnění nezaměstnaných v rámci regionu

9. Aktuální problematika
 - a. v ČR
 - b. v EU

Výukový program pro doškolení

Výukový předmět

Sociální ekonomika a sociální práce s osobami ohroženými sociální exkluzí

Doporučené zařazení předmětu:

- pro zaměstnance na úrovni obcí všech typů, s důrazem na obce 3. typu v prvních vlnách,
- nebo pro pracovníky v institucích, které mají vztah k trhu práce, zaměstnávání a rovněž ve vztahu k uvedeným skutečnostem v rámci EU.

Rozsah

vyučovacích hodin (doporučeno min.) souvislý kurz á 40 hodin.

Z toho v rozložení 30 hodin (5 dní á 6 hodin) přednášek

a (2 dny á 5 hodin) 10 hodin cvičení

Obsah výuky pro doškolení

(možná skladba – sylaby)

1. Ekonomie a základní pojmy - 2hod
 - a. Modely národního hospodářství
 - b. Soukromé a veřejné statky
2. Sociální stát - 1 hod
 - a. Silné a slabé stránky sociálního státu
 - b. Občanské iniciativy v demokratickém státě a úloha občanského sektoru
 - c. Evropská unie a její politika.
3. Veřejný prostor a veřejná ekonomika, veřejné služby – 2 hod
 - a. Veřejné finance a veřejná správa
4. Sociální ekonomika a občanský sektor - 5 hod
 - a. Charakter sociální ekonomiky
 - b. Skupiny ohrožené sociální exkluzí
 - c. Základní principy (postuláty) sociální ekonomiky

5. Územně správní celky a územní samospráva a jejich odpovědnost, právní rámec – 3 hodiny
 - a. Obec jako hospodář a podnikatel ve vztahu k sociální ekonomice, možnosti , odpovědnost za „své“ občany,
 - b. komunální ekonomika

6. Neziskové organizace občanského sektoru – 1 hod
 - a. typy neziskových organizací občanského sektoru - orientačně
 - b. Specifika neziskových nevládních organizací v oblasti ekonomiky ekonomiky

7. Podpora rozvoje sociální ekonomiky z úrovně obcí – 6 hod
 - a. infrastruktura
 - b. financování z veřejných zdrojů a veřejné zakázky
 - c. spolurozhodování občanů v mezidobí – mechanismy.
 - d. Právní prostředí.

8. Základy personalistiky v praxi – 2 hod
 - a. personalistika obecně a její vývoj
 - b. způsoby hledání uplatnění nezaměstnaných v rámci regionu
 - a. správa personálních agend klientů

9. Základy znalostí zakládání živností a firem – 2 hod
 - a. druhy živností
 - b. zakládání společností
 - i. OSVČ – jeden zaměstnanec
 - ii. ostatní - návrh optimální právní formy společnosti
 - c. zakládání „podniku“ na bázi sociální ekonomiky – odlišnosti
 - d. nakládání se ziskem
 - e. rušení (likvidace) společnosti

10. Aktuální problematika – 3 hod
 - a. v ČR
 - b. v EU
 - c. testy.

Přehled základní literatury

k přiměřenému využití v jednotlivých formách studia a výuky

Publikace:

Bažantová, I.: Družstevní a svépomocné koncepce v českém ekonomickém myšlení. Prospektum, Praha 2002;

Budský, Š. a kol.: Stručný průvodce sdílením a rotací práce. Praha 2005;

Dohnalová, M.: Sociální ekonomika v evropském kontextu. Akademické nakladatelství CERM, Brno 2006, ISBN 80-7204-428-1;

Dohnalová, M. a kol.: Sociální ekonomika, sociální podnikání. Akademické nakladatelství CERM, Brno 2007, ISBN – 978-80-7204-552-5;

Hájek, L.: Ekonomie a národní hospodářství. Gaudeamus Hradec Králové 2002. ISBN 80-7041-389-1;

Hunčová, M.: Ekonomický rozměr občanské společnosti. Fakulta sociálně ekonomická, UJEP Ústí nad Labem, 2004, ISBN 80-7044-605-6;

Hunčová, M.: Družstevnictví a jeho role v tržní ekonomice. Edice Akta universitatis aeconomicae, USEP, Ústí nad Labem, 2006 (v tisku);

Hunčová, M.: Manažerské účetnictví. Mirago, Ostrava, 1999;

Hutař, J.: Sociálně právní minimum pro zdravotně postižené. Národní rada zdravotně postižených v ČR, Praha 2006, ISBN 80-903640-2-0;

Jandourek, J.: Sociologický slovník. Portál, Praha 2001. ISBN 80-7178-535-0;

Janebová, R.: Sociální problémy z aspektu gender. Gaudeamus, Hradec Králové 2006. ISBN 80-7041-512-6;

Jesenský, J. a kol.: Zdravotně postižení – programy pro 21.století. Gaudeamus, Hradec Králové 2003. ISBN – 80-7041-834-8;

Jeníček, V., Foltýn, J.: Globální problémy a světová ekonomika. Computer Press Press 2006;

Kotýnková, M., Němec, O.: Lidské zdroje na trhu práce. Professional Publishing, Havlíčkův Brod 2003;

Koubek, J.: ABC praktické personalistiky. Linde Praha 2000;

Koubek, J.: Řízení lidských zdrojů. Management Press Praha 2001;

Klusoň, V.: Instituce a odpovědnost. Karolinum, Praha 2004. ISBN 80-246-0722-0;

Macek, L.: Sociální ekonomika. Česká grafická unie, Praha 1947;

Liegeios, J.P.: Romovia, Cigáni, kočovníci. Informační a dokumentační středisko o Rade Evropy, Academia Istropolitana, Bratislava 1997;

- Malach, A.:** Jak podnikat po vstupu do EU. Grada Publishing, Praha 2005. ISBN 80-247-0906-6;
- Matoušek, O.:** Slovník sociální práce. Portál, Praha 2003. ISBN 80-7178-549-0;
- Mitlöhner, M.:** Právo a právní předpisy, Gaudeamus Hradec Králové 2006. ISBN 80-7041-668-8;
- Nosková, H. Polišenská, M.:** Česká republika pro cizince. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2003, ISBN 80-7285-023-7;
- Novosad, L.:** Základy speciálního poradenství. Struktura a formy poradenské pomoci lidem se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním. Portál, Praha 2000, ISBN 80-7178-197-5;
- Plesník, V.:** Integrace dlouhodobě nezaměstnaných osob se zdravotním postižením zpět do pracovního procesu. Reintegra, Krnov 2004;
- Rektořík, J.:** Organizace neziskového sektoru. Ekopress Praha 2004;
- Smutek, M.:** Evaluace sociálních programů. Gaudeamus, Hradec Králové 2005. ISBN 80-7041-811-7;
- Šimková, E.:** Základy ekonomie. Gaudeamus Hradec Králové 2004. ISBN 80-7041-690-4;
- Šotolová, E.:** Vzdělávání Romů, GRADA Publishing, Praha 2001, ISBN 80 – 247-0277-0;
- Štikar, J. a kol.:** Psychologie ve světě práce. Karolinum, Praha 2003. ISBN 80-246-0448-5;
- Vágnerová, M. a kol.:** Psychologie handicapu. Karolinum, Praha 2004. ISBN 80-7184-929-4;
- Vidovičová, L., Rabušic, L., Mazáčová, M.:** Senioři a sociální opatření v oblasti stárnutí z pohledu veřejnosti. Zpráva z empirického výzkumu, Praha, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2003;
- Vidovičová, L., Rabušic, L.:** Věková diskriminace – ateizmus: úvod do teorie a výskyt diskriminačních přístupů ve vybraných oblastech s důrazem na pracovní trh. Praha - Brno, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2005;
- Vláčil, J. :** Veřejná správa – sociálně psychologické problémy v historii a současnosti. Linde Praha a.s., 2002, ISBN 80-7201-379-3;
- Zezulová, D.:** Domov je místo odkud tě nevyhodí. V.U.G. spol. s r.o., Olomouc, ISBN 80-903799-0-7;

Sborníky:

Acta Mechanica Slovaca, Sborník z mezinárodního semináře „Rozvoj lidských zdrojů v Evropě směrem k inkluzivní společnosti. Technická univerzita Košice, Slovenská republika, 2004;

Bez bariér – bez hranic. Sborník z 3.mezinárodní konference, o.s. TRIANON , Český Těšín 2005, ISBN 80-239-5779-1;

Bez barrier-bez hranic. Sborník ze 4. mezinárodní konference, o.s.TRIANON, Český Těšín 2006, ISBN 80-239-7893-4;

Dobré příklady přístupu obcí k zaměstnávání osob se zdravotním postižením v České republice a Velké Británii. Národní rada zdravotně postižených v ČR, Praha 2004;

Diversity Management. Nový Prostor o.s., Praha 2007, ISBN – 978-80-903990-0-6;

Je zdravotní péče i pro zdravotně postižené? Sborník příspěvků, Národní rada zdravotně postižených v ČR, Praha 2006, ISBN 80-903640-3-9;

Legislativa pro zdravotně postižené a jejich integrace do společnosti – VIII.celostátní seminář se zahraniční účastí. Sdružení zdravotně postižených v ČR, Praha 1998;

Národní plán opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení. Sdružení zdravotně postižených v ČR, Praha 1993;

Národnostní menšiny a jejich sociální pozice ve střední Evropě. Sborník z mezinárodní vědecké konference. Slezský ústav SZM v Opavě. Dokumentační a informační středisko Rady Evropy při EIS UK Praha, str.114-123 a Problém etnické identity a „ národního podvědomí Romů“, tamtéž str.413-418 ;

Plnění úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen. MPSV ČR, Praha 1998, ISBN 80-85529-44-0;

Podpůrné technologie – rovné příležitosti pro osoby se zdravotním postižením. Technická univerzita Košice, ISBN 80-7099-953-5, Slovenská republika;

Princip rovného postavení mužů a žen v právu Evropské unie. MPSV ČR, Praha 1998, ISBN 80-85529-47-5;

Priority, podněty a inspirace. Český svaz žen, Praha 2003;

Prosazování rovnosti mužů a žen na trhu práce v České republice. Český helsinský výbor, Praha 2002. ISBN 80-86436-11-X;

Průvodce Amsterodamskou smlouvou – Evropské fórum zdravotně postižených. Sdružení zdravotně postižených v ČR, Praha;

Průvodce procesem komunitního plánování sociálních služeb. MPSV ČR, Praha 2004, ISBN 80-86878-03-1;

Pryní konference o stavu lidských a občanských práv osob se zdravotním postižením v ČR. Národní rada zdravotně postižených ČR, Praha 2005, ISBN 80-903640-0-4;

Rehabilitace a pracovní a sociální integrace osob se zdravotním postižením. Sborník příspěvků z konference SPURP, Praha 2005. ISBN 80-239-4360-X;

Sociální ekonomika v Evropské unii a její aplikace na podmínky České republiky. CDS o.s.ORFEUS , Praha 2004, ISBN 80-903519-1-3;

Sociální ekonomika a sociální podnik – jejich kořeny a perspektivy. Sborník z mezinárodní konference, FSE UJEP, Ústí nad Labem 2005;

Sociální ekonomika a sociální podnik jako nástroj veřejných politik. Sborník z mezinárodního vědeckého semináře, FSE UJEP, Ústí nad Labem, 2006, ISBN 80-7044-819-9;

Sociální ekonomika, sociální podnik a sociální kapitál. Sborník z mezinárodní konference, FSE UJEP, Ústí nad Labem, 2007, ISBN 978-807044-954-7;

Sociální ekonomika. Sborník materiálů z mezinárodní konference projektu HEFAISTOS, o.s.ORFEUS, Praha 2006, ISBN 80-903519-3-X;

Standardní pravidla pro vyrovnání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením. Sdružení zdravotně postižených v ČR, Praha 1997;

Úspěchy programu romské integrace. Centrum politických analýz, Praha 2007;

Vyhledky na zaměstnání pro osoby se zdravotním postižením – směrnice pro aktivní politiku výcviku a zaměstnanosti pro osoby se zdravotním postižením ve střední a východní Evropě. Sdružení zdravotně postižených v ČR, Praha 1996;

Vysokoškolské studium bez barrier. Sborník příspěvků, Technická univerzita Liberec, ISBN – 978-80-7372-188-6;

Zaměstnávání zdravotně postižených s vlastním zaměřením na transformující se země. Sdružení zdravotně postižených v ČR, Praha 2001;

Zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce. Metodika k projektu Iniciativy Společenství EQUAL rozvojového partnerství CHAROPA. Charita Opava 2005;

Ženy a muži v datech. MPSV ČR a ČSÚ, Praha 2005;

Skripta:

Aktuální otázky družstevnictví. Fakulta sociálně ekonomická, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Ústí nad Labem, 2000;

Cesty Romů. E. Davidová, Univerzita Palackého Olomouc, Olomouc 1995;

Dějiny Romů. Bartoloměj Daniel, PdF Univerzity Palackého Olomouc, Olomouc 1994;

Ekonomický rozměr občanské společnosti. Ing. Magdalena Hunčová, PhD., Fakulta sociálně ekonomická, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Ústí nad Labem 2004;

Kapitoly ze základů speciální pedagogiky – somatopedie. PhDr. Mgr. Libor Novosad, PhD., Technická univerzita Liberec 2002, ISBN 80-7083-563-X;

Můžeme se domluvit. M.Hubschmannová, PdF Univerzity Olomouc, Olomouc 1993;

Některé aspekty socializace lidí se zdravotním postižením. PhDr. Mgr. Libor Novosad, PhD., FP TU, Liberec 1997, ISBN 80-7083-268-1;

Populační vývoj v České republice. Katedra demografie a geodemografie, Přírodovědecká univerzita UK, Praha 2001;

Romové v České republice včera a dnes. Prof. Ctibor Nečas, Univerzita Palackého Olomouc, Olomouc 1999, ISBN 80-7067-952-2;

Sociální ekonomika a sociální podnik, jejich kořeny a perspektivy. Fakulta sociálně ekonomická, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Ústí nad Labem 2005;

Studentské práce:

Role družstev v sociální ekonomice – komparativní analýza situace ve Francii a v České republice, Bc. Eva Drábková, katedra oboru Občanský sektor, Fakulta humanitních studií ÚK Praha, 2006;

Sociální ekonomika v ČR, Jan Skopeček, katedra oboru Občanský sektor, Fakulta humanitních studií ÚK Praha, 2006;

Sociální ekonomika, Ivana Friihbauerová, Ústav ekonomie, Fakulta ekonomicko-správní, Univerzita Pardubice, Pardubice 2007;

Uplatnění NNO v konceptu sociálního podnikání (případová studie pražských NNO), Lucie Lankašová, katedra sociální práce FF UK Praha, 2006;

Znevýhodněné skupiny občanů na trhu práce se zaměřením na zdravotně postižené, Miroslava Škampová, Vysoká škola veřejné správy a mezinárodních vztahů o.p.s., Praha 2007;

Účelové publikace:

Analýza generové citlivosti krajského úřadu, Nadace OSF, Praha 2007;

Analýza překážek zaměstnanosti. CERGE-EI, 2005;

Cizinci v České republice, Český statistický úřad, Scientia 2001;

Česká republika pro cizince – vybrané kapitoly. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 2003, ISBN 80-7285-023-7;

Domov je místo odkud tě nevyhodí. V.U.G. spol. s r.o., Olomouc, ISBN 80-903799-0-7;

Generace 50 plus v České republice I. a II. díl., Ledax a Jihočeská univerzita. České Budějovice 2004;

Hodnocení pracovního potenciálu jedince pro účely zaměstnanosti, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, Praha 2005;

Informační publikace pro cizince, MPSV ČR 2006, ISBN 80-86878-43-0;

Kapitoly z multikulturní tolerance I. a II., EIS UK SVLP Praha 2002 ISBN 80-902345-5-9 a Praha 2004 ISBN 80-902345-1-8;

Kapitoly z multikulturní tolerance III. a IV., EIS UK SVLP Praha 2006 ISBN 80-902345-9-3 a Praha 2006 ISBN 80-903623-0-3;

Kariéra, rodina, rovné příležitosti, Gender Studies o.p.s., Praha 2006, ISBN 80-86520-12-9;

K problematice ratifikace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků v České republice. Úřad vlády ČR-sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny, Praha 2005, ISBN 80-86734-53-6;

Kvantitativní a kvalitativní analýza sektoru zaměstnavatelských, rehabilitačních a poradenských subjektů ve vybraných krajích ČR včetně depistáže osob se zdravotním postižením. Vzdělávací společnost EDOST s.r.o., Ústí nad Labem, 2006;

Metodika genderového auditu městského/obecního úřadu. Nadace OSF, Praha 2007;

Metodika hodnocení kritérií nediskriminačního přístupu k odměňování mužů a žen za stejnou práci či práci stejné hodnoty pro zaměstnavatele. Poradna pro občanství Občanská a lidská práva, Praha 2007;

Metodika vyšetření zbytkového pracovního potenciálu. Rehabilitační centrum Krajské nemocnice, Pardubice;

Metodická příručka pro poradce nezaměstnaných osob se ZP, Národní rada zdravotně postižených ČR, Centrum pro ZP kraje Praha, ISBN 80-903640-7-1;

Národní akční plán sociálního začleňování na léta 2004-2006. MPSV ČR, Praha 2004;

Národnostně menšinová politika České republiky. Úřad vlády ČR-sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny. Praha 2003, ISBN 80-86734-07-2;

Naslouchejte jim – praktický průvodce pro organizování schůzek sociálně ohrožených seniorů. Centrum politických analýz, Praha 2007;

Organizace v sociální ekonomice. Závěrečná zpráva z výzkumu organizací v oblasti sociální ekonomiky, Centrum komunitní práce, Ústí nad Labem;

Osobní asistence, poradenství a zprostředkování, Asociace poraden pro zdravotně postižené, ISBN 80-239-6415-1;

Posilování postavení nezaměstnaných zdravotně postižených občanů na trhu práce na území Prahy. NRZP ČR, Praha 2006, ISBN 80-903640-5-5;

Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů. Nesehnutí, Brno, 2004;

Příručka o integraci. MPSV ČR, Praha 2005. ISBN 80-86878-24-4;

Příručka pro generově citlivé výchovné poradenství. Otevřená společnost o.p.s., Praha 2007, ISBN – 978-80-87110-00-3;

Rovné příležitosti žen a mužů v zaměstnání. Nesehnutí, Brno, 2003, ISBN 80-903228-1-6;

Rovné postavení mužů a žen na trhu práce, EIS UK SVLP, Praha 2001, ISBN 80-902346-5-0;

Rovné příležitosti do firem, Gender Studies o.p.s., ISBN 80-86520-15-3 ;

Rovné příležitosti. Speciální příloha časopisu HR forum č.7- 8/2006;

Sladování profesního a rodinného života. Český svaz žen, Praha 2006;

Služby péče o děti a další závislé osoby. Český svaz žen, Praha 2007;

Sociální ekonomie v Praze v roce 2002. Přípravný dokument první evropské konference sociální ekonomie v zemích střední a východní Evropy. CECOP, Praha 2002;

Sociální ekonomika a NNO v ČR. Centrum pro výzkum neziskového sektoru při NROS. Praha 2005;

Sociální ekonomika a její nástroje pro zlepšení života lidí a komunit napříč Evropou. Centrum komunitní práce, Ústí nad Labem;

Souhrnná informace a závěry mezinárodní konference k problematice šíření sociální ekonomie. CECOP-EST, Praha, 2002;

Výzkum rovných příležitostí. Gender centrum Fakulty sociálních studií Masarykovi univerzity. Brno 2001;

Zásady nediskriminace v právu Evropské unie. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Praha 2001, ISBN 80-86552-13-6;

Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2003. Úřad vlády ČR-sekretariát vlády pro národnostní menšiny, Praha 2004, ISBN 80-86734-27-7;

Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2004. Úřad vlády ČR – sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny, Praha 2005, ISBN 80-86734-52-8;

Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2005. Úřad vlády ČR – sekretariát Rady vlády pro národnostní menšiny, Praha 2006, ISBN 80-86734-97-8;

Zvyšování adaptability občanů se zdravotním postižením-legislativní rámec. Rozvojové partnerství ADIP, 2007;

Odborné statě a články:

Beranová, N.: Zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce – zkušenosti z Itálie, in: Gratis č.03/2006, s.7;

Drbohlav, D.: Mezinárodní migrace obyvatelstva-pohyb i pobyt. Portál, Praha 2001;

Drbohlav, D.: Menšiny a migranti v ČR – Ukrajinská komunita, Portál 2001, str.89-97 ;

Erbanová, R.: Co je sociální firma? – vhodný model zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce, in: Gratis č. 7-8, s. 4 a 5;

Hunčová, M.: Veřejné finance a sociální ekonomie, in: Finanční politika a optimální systém zdaňovania vo vazbe na efektívnosť fungovania ekonomiky, KF NHF EU Bratislava, 2002, s.433-442, ISBN 80-225-1750-X;

Hunčová, M.: Fenomén sociální ekonomie a reforma veřejné správy – ČR na prahu Evropské unie, in. Veřejná ekonomika a správa, 2003, KVE EF VŠB-TU Ostrava, s.13 (+CD), ISBN 80-248-0430-1;

Hunčová M.: Postavení sociální ekonomie a sociálního podnikání v ČR, in: Determinanty sociálního rozvoje – Sociálne podnikanie, Banská Bystrica, 2003, s. 75-87, ISBN 80-8055-841-8;

Hunčová, M.: Sociální ekonomie, mezinárodní standardy a sociální družstva, in: Družstevnictví 2003, ZF JČU České Budějovice, 2003, s.110 – 116, ISBN 80-7040-635-6 ;

Hunčová, M.: Sociální ekonomika a lokální-regionální rozvoj, in: Práce naukové Nr. 1023 (Gospodarka lokalna w teorii i praktice), AE Wroclaw, 2003, s. 710-719, ISBN 0324-8445;

Hunčová, M.: Sociální ekonomika jako autonomní a lokální řešení pro sociálně znevýhodněné, in: Problémové skupiny a rozvoj regionu, FSE UJEP Ústí nad Labem, 2003, s.18-24, ISBN 80-86563-07-3;

Hunčová, M.: Sociální stát a sociální ekonomie v teorii a praxi, in: Sociální stát a sociální ekonomie – hrozba, přežitek nebo příležitost?, FSE UJEP Ústí nad Labem, 2003, s. 48-56, ISBN 80-7044-475-4;

Kasková, M.: Jak vymítnit sociální exkluzi?, in: Gratis č. 01/2005, s.7;

Kasková, M.: Sociální začleňování, zkušenosti, problémy a překážky, in: Gratis č. 03/2006, s.8;

Kejhová, H.: Posilování sociální ekonomiky – projekt HEFAISTOS podporuje třetí sektor, in. Gratis č.7 – 8, s.6;

Krejčíková, S.: Práce pro ženy na venkově?, in: Gratis č.04/2006, s.14;

Kroupová, A.: Gender mainstreaming v České republice, in.Kapitoly u multikulturní tolerance II. Praha 2004, ISBN 80-902345-1-8;

Kubín, Z.: Multikulturnost není jen pro velké, in. HR forum č.6/2006, s.5-7;

Pelán, K.: Šance pro nezaměstnané a pro zaměstnavatele, in. HR forum č.5/2006, s.39;

Velecká, H.: Budoucnost strategie sociálního začleňování, in: Grantis č.10/2005, s. 9-10;

Velíšková, H.: Rovné pracovní příležitosti na internetových stránkách ČSRLZ, in. HR forum č.5/2006, s.13;

Vidovičová, L.: Je česká společnost ageistická? Společnost, pracovní trh a věková diskriminace v ČR., in: Diskriminace seniorů v ČR, o.s. Život 90, Praha 2004, s.21-26;

Vidovičová, L.: Politika aktivního stárnutí – od ideje k implementaci. Překonávání bariér a vytváření příležitostí pro aktivní stárnutí v Evropě. Praha 14.4.2005, National Activity;

Vintrová a kol.: My v Evropské unii. Sondy 2/2004, Praha 2004;

Šťastná, J.: Je sociální ekonomie budoucností NNO?, in: Grantis č.01/2006, s.8-9;

Šťastná, J.: Role nadací při prosazování sociální ekonomiky – konference „Sociální ekonomika v ČR, in. Gratis č. 7-8, s. 7;

Zajarošová, Z.: Sladěná sociální politika. in: Grantis č.02/2006, speciální příloha;

Základní právní normy

- Ústava České republiky;
- Listina základních práv a svobod;
- Obchodní zákoník, v platném znění;
- Živnostenský zákon, v platném znění;
- Zákoník práce, v platném znění;
- Zákon o sociálních službách, v platném znění;
- Zákon o sociálně-právní ochraně mládeže, v platné znění;
- Zákon o rodině, v platném znění;
- Občanský zákoník, v platném znění;
- Trestní zákon v platném znění;

Internetové stránky věnované sociální ekonomice a cílovým skupinám:

- www.ageismus.cz
- www.amnesty.cz
- www.cecop.org
- www.czso.cz
- www.coop.org
- www.dacr.cz
- www.fss.cuni.cz
- www.hefaistos.org
- www.infoservis.net
- www.orfeus-cr.cz
- www.osf.cz
- www.migrace.ecn.cz

- www.socialnifirma.cz
- www.vupsv.cz

Text neprošel jazykovou úpravou